

Jana Bartošová

Jedličkův ústav v Sušici

Na pravém břehu řeky Otavy pod Andělíčkem bývaly po celá staletí jen louky a zahrady, které patřily již od třicetileté války šlechtickému rodu Boryňů ze Lhoty. Tito Boryňové dali místu i jeho název – Burinka. Později Burinku vlastnila rodina Tichých, mimo jiné i známý sušický starosta Ondřej Tichý. Posledním majitelem Burinky byl sekční šéf Tichý. Ten v průběhu dvacátých a třicátých let 20. století pozemky rozprodal, a tak zde mohla vzniknout reprezentativní vilová čtvrť se zahradami, parkem, památníkem osvobození, měšťanskou školou a budovami okresního a finančního úřadu.

Jednou z prvních vil, které tu vyrostly, byla i vila ministerského rady Svatoše, nazývaná také Perníková chaloupka. Autorem projektu, inspirovaného prvky lidové architektury, byl Karel Houra. Svatošova rodina však novou vilu příliš neužila. Nejprve zemřel ministerský rada Svatoš, 26. května 1940 jej následovala i jeho choť Růžena. Tato sušická rodačka ve své závěti projevila přání, aby vila po její smrti připadla Jedličkovu ústavu pro zmrzačené. Dědicem se ale z nějakých důvodů stalo město. Situace se vyřešila již v roce 1941, kdy na popud okresního hejtmana Skramlíka byla vila z dědictví paní Svatošové koupena okresním výborem a Jedličkovu ústavu pronajata. Peníze, které za ni město obdrželo, měly být podle přání okresu věnovány opět na dobročinný účel, a to na stavbu dětského domova. Město se rovněž zavázalo, že poskytne ústavu ještě určitou část přilehlého lesa. V roce 1941 tak již nic nebránilo tomu, aby se do nového bydliště nastěhovaly první chovanky.

Jedličkův ústav v Praze byl otevřen 1. dubna 1913 na Vyšehradě. Byl ustaven a přes čtyřicet let provozován Spolkem pro léčbu a výchovu rachitiků a mrzáků v Praze. Předsedou spolku byl prof. MUDr. Rudolf Jedlička. Prvním ředitelem ústavu se stal František Bakule. V době, kdy ústavu připadla vila Perníková chaloupka, byl však již dávno ředitelem Augustin Bartoš. Ten ústav zreorganizoval a dosáhl značných úspěchů. Proslulá byla především zdejší kobercová dílna, mezinárodní výstavě dekorativních umění v Paříži v roce 1925.

Jedním z dlouhodobých problémů, jehož řešení stálo před Augustinem Bartošem, byly imobilní dívky nebo dívky s velmi obtížnou mobilitou, neschopné většího pohybu. A právě Perníková chaloupka tento problém pomohla vyřešit. Vila byla vybavena vhodným nábytkem, vyrobeným v ústavní dílně, a uvítala chovanky, které se tu začaly starat o děti mladší šesti let. Využívaly tím svůj nenaplněný mateřský cit, vedly děti k samostatnosti a samoobsluze. I při svém defektu vykonávaly vhodně řešenou dělbu povinností všechnu práci matek rodiny. Jen vedoucí zdejšího ústavu byla zdravá žena, paní Benáková, která udržovala styk s venkovním světem. Obstarávala nákupy a záležitosti mimo budovu. Po nějaké době ale nahradila tuto paní jedna z chovanek, která se vycvičila v péči o chod ústavu.

Chovanky se spolu s dětmi staraly o drůbež na dvoře i drobný úklid v budově. Ušily si i potřebné prádlo a šaty a tkaly koberce, kterými si pak zpříjemnily své prostředí. Nic však bohužel netrvalo věčně. Zánikem Spolku pro léčbu a výchovu rachitiků a mrzáků v Praze, zestátněním, rozdělením na školu zřizovanou resortem školství, a na ústav sociální péče zřizovaný resortem zdravotním či sociálním, začala zcela odlišná kapitola historie Jedličkova ústavu, která trvala čtyřicet let. Augustin Bartoš opustil ústav již v roce 1945, aby se nadále věnoval práci školního inspektora Městského školního výboru v Praze a zasadil o zavedení škol v přírodě v někdejší Československu. Také na Sušici došlo. Jedličkův ústav byl zrušen a vila Perníková chaloupka přešla do rukou Československého červeného kříže. Později posloužila jako byt ředitele sušické nemocnice, ještě později primáře interního oddělení, aby nakonec byla odprodána do soukromých rukou.

Prameny a literatura

- Modálková, Anna, Život a dílo Augustina Bartoše, rigorózní práce ze speciální pedagogiky somatopedie, 1971. Pedagogické muzeum J.A. Komenského v Praze, sign. S 407-29.
- Sušické listy a městské kroniky.

Fotografie jsou z fondů Národního muzea J. A. Komenského v Praze.

Jedličkův útav na Vyšehradě

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/13318>